

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију 25. фебруар 2015. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у Београду2. др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2004), Филолошки факултет у Београду3. др Зорица Ђерговић Јоксимовић, ванредни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2012), Филозофски факултет у Новом Саду4. Кликните да бисте почели унос текста.5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>Кликните да бисте почели унос текста.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Мирјана (Милан) Кнежевић2. Датум рођења, општина, република: 28.06.1968, Крушевац, Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Кликните да бисте почели унос текста.4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кликните да бисте почели унос текста.
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Еклектички постмодернизам Курта Вонегата
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.</p> <p>Докторска дисертација <i>Еклектички постмодернизам Курта Вонегата</i>, кандидаткиње Мирјане Кнежевић, обухвата 230 куцаних страна. Подељена је на следећа поглавља: 1. Увод: у сусрет постмодернизму (стр. 1-16); 2. Вонегатово „метафикцијско огледало“ (истраживање фиктивности уметности изнутра као начин да се испита могућа фиктивност спољашњег света) (стр. 17-103); 3. Интертекстуални колаж: носталгија за ризницом традиције (стр. 104-174); 4. Рушење баријере: укидање хијерархије „високе“ и „ниске“ културе (стр. 175-189); 5. Технокултура и хиперреалност:</p>

изгубљено умеће разговора (стр. 190-210); 6. Границе очаја и наде: црни хумор и апсурд (211-221) 7. Закључак: (Вонегатов) постмодернизам као еклектички културни феномен (222-229). Систематично разврстана и технички беспрекорно израђена Библиографија (стр- 229-240) садржи више од две стотине библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводни део рада, након концизног прегледа доминатних идеја и ставова постмодернистичке теорије књижевности, доноси и почетно одређење места Курта Вонегата у контексту овог уметничког правца. Кандидаткиња аргументовано указује на то да Вонегатово стваралаштво рефлектује формалну и тематску хетерогеност карактеристичну за постмодернизам у целини. Његова дела, каже даље ауторка дисертације, садрже велики број постмодерних карактеристика, било да су у питању наративне технике (аутореференцијалност, фрагментираност и други метафикцијски поступци, затим различити аспекти интертекстуалности као што су пастиш, пародија, итд.), или теме које доминирају у приповедању (хумор, превасходно црни, теме које рефлектују укидање хијерархије „високе” и „ниске“ уметности, технокултура и хиперралност, скептицизам, итд.).

Друго поглавље дисертације нуди опсежан критичко-аналитички увид у значај и место метафикције у опусу Курта Вонегата. Показано је како је Вонегатово систематско коришћење метафикцијских техника настало из постмодернистичког преиспитивања свести и „стварности“, у сврхе коментарисања процеса стварања и статуса уметничког дела, чиме се публика наводи да преиспита своје идеје о уметности и креативности. Писац се слаже са постмодерном идејом да је стварност конструисана семиотичким системима и да је њима одређена, те да се до ње може допрети само посредством тих семиотичких система. Доводећи у питање аутономију уметности, Вонегат доводи у питање аутономију живота и стварности. Метафикцијске технике често подстичу читаоце да размишљају на нове и неконвенционалне начине о створеном делу, узнемирујући и мењајући њихове конвенционалне естетске и моралне претпоставке и њихова традиционална схватања односа стварности и фикције.

У трећем поглављу, у складу с идејама које Линда Хачион износи у својој поетици постмодернизма, Вонегатова дела сагледана су као интензивно ауторефлексивна. Фикционализовањем прошлости и њеним стављањем у метафикцијске оквире он истовремено уводи и проблематизује историјски контекст и целокупно питање историјског знања, тврдећи да и историја може бити само једна врста фикције. Његов микрокосмос обједињује апокрифне, анахронистичне, фантастичне и научнофантастичне верзије прошлости стварајући ревизионистичку, постмодерну верзију историје.

Ауторка дисертације потом убедљиво показује како интертекстуално својство Вонегатових радова, укључујући хетерогеност стилских поступака, потпомаже у стварању хибридне уметности која свакако нуди ескапистичку алтернативу. Пародија се може посматрати као коментар вредности уметности, у складу с постмодерном потребом за поновном проценом и критиком, пошто

постмодерни уметници схватају да је задатак постмодернизма да преиспита вредности које су утврдили претходни књижевни стилови. Пародијом језика друштвених и фикционалних конвенција Вонегатови текстови онеобичавају психолошке, културне и историјске структуре, поткопавајући ауторитет њиховог дефинитивног тумачења. Лишен сатиричког и критичког импулса пародије, пастиш користи историјске и књижевне изворе као „сировине” како би створио непристрасне миметичке верзије књижевности и историје – „метаприче” које се уливају у друге приче, друге историје, стварајући нове информације, нове увиде и нове естетике. Кроз пастиш, као и кроз пародију, Вонегат истражује уметничка питања као што су оригиналност и креативност, узнемирујући историјске, културне и психолошке претпоставке читалаца и преиспитујући традиционалне појмове књижевног утицаја. Комбиновањем различитих жанрова и стилова, преношењем знакових система једних у друге Вонегат ствара поливалентна, вишеструко кодирана међуподручја, умножавајући значење текста. При том, како указује кандидаткиња, Вонегатови текстови изводе своја значења из односа са другим текстовима, кроз отворене или прикривене алузије и референце, подсећајући нас да значење није нешто што је инхерентно самом тексту, већ да је релационо и да настаје у процесу бесконачних асоцијација. Његови романи тако одражавају многе гласове, не само свог аутора, односно његових приповедача и ликова, постајући део једне веће структуре, те потврђујући фундаментални дијалог и узајамну повезаност текстова и дискурса.

У поглављу под насловом “Транице очаја и наде: црни хумор и апсурд”, кандидаткиња полази од претпоставке по којој Вонегат, попут других постмодерних аутора, ствара под претпоставком да се савремено друштво не може разумети ни објаснити, и при том користи постмодерну тему хумора, превасходно црног, како би прокоментарисао насумичност и комичну фантастичност људског постојања. Сваки могући недостатак контроле над тим апсурдом и хаосом производи осећај параноје који даље упућује на теме технокултуре, симулације и умножавања стварности. Раније у раду показано је како укидањем хијерархије „високе” и „ниске” уметности Вонегатови романи одражавају постмодерну естетику која више не препознаје разлику између некада супротстављених културних форми, одбацујући „аристократски” приступ. Коришћењем популарних облика Вонегат у својим делима ствара визију животније, живописније, толерантније културе која црпи уживање из баланса традиционалног и популарног.

Као и постмодернизам у целини, Вонегатова уметност у исто време и израста из модернизма и замењује га новом фазом, проширујући и усложњавајући модернистичко и структуралистичко размишљање. Она није само одбацивање модернизма (његове ахисторичности – кроз супротстављање елитистичком изолационизму модернизма, баријера против популарне културе), или његово интензивирање и наставак (кроз формалну комплексност, технику темпоралног и структуралног парадокса, пародирање и мимикрију тропа различитих историјских епоха, теме које рефлектују осећање дезоријентисаности и отуђења и дистопијско виђење будућности), већ има аспекте и прекида и континуитета. Вонегатова књижевност тако се може посматрати и као наставак

модернистичког размишљања и осећања и као напуштање, у исто време, модернистичке потраге за смислом и кохерентношћу у постмодерном хетерогеном, фрагментираном свету. Као и постмодернизам у целини, она се удаљава од модернистичке естетике у којој нарација задржава своју моћ представљања и генерисања значења – веома често кроз употребу мита или симбола – и у којој су решења вредна тражења. Уместо тога, Вонегат поздравља хаотичност и апсурд савременог постојања са извесном равнодушношћу, самосвесно фаворизујући теме и поступке који рефлектују дубоку онтолошку несигурност и доводе у питање постојање и природу саме „стварности“. Његово дело тако је у основи еклектички спој савременог и његове непосредне прошлости, у исто време и наставак модернизма и његово превазилажење.

Ова хетерогеност уметничког израза, показано је у дисертацији, карактеристика је Вонегатовог опуса у целини. Елементи постмодерне поетике присутни су у контексту Вонегатовог стваралаштва у широком спектру дисциплина, укључујући књижевност, ликовну уметност, музику, позориште и филм. Поетски и графички сегменти интегрисани у Вонегатову наративну прозу такође садрже постмодерне карактеристике, наглашавајући укупну постмодерну естетику његове књижевности. Може се закључити да Вонегатови радови, који обухватају различите облике уметничког изражавања у различитим семиолошким областима, деле исте постмодерне технике и теме и са истим циљем: да својим естетским парадигмама обухвате сву лепоту, тугу и парадокс савременог живљења. Оне су део метафоричне конструкције Вонегатовог „хетерокосмоса“ као катализатора његових хуманистичких визија света који се чини све мање могућим.

Вонегат, показује даље кандидаткиња, у својој фикцији нуди оштру критику социјалне неправде, рата и деградације животне средине, истичући недостатке у корпоративној Америци, америчком политичком систему и капиталистичкој и комунистичкој теорији, те нудећи дубљи увид у психологију свог доба. Вонегатов постмодернизам директно напада конвенције, идеологије и претензије савременог света, он је уистину „културна доминанта“, уметнички израз касног или мултинационалног капитализма. Разобличавањем произвољних дихотомних категорија које подређују различита потенцијална значења текста (означитељ/означено, стварност/фикција, високи/ниски културни облици), односно субјективистичких социо-лингвистичких хијерархијских конструкција стварности на којима почива западна филозофска традиција, Вонегатови текстови, као и постмодернизам у целини, деконструишу целокупну западну културу.

Вонегатов постмодернизам развио се као еклектичка мешавина најразличитијих елемената, у оквиру којих је парадоксално сазрела свест о њиховој унутрашњој противречности и неспојивости, односно спојивости у новој, игривој димензији. Он еклектички спаја жанрове, стилове, форме и поступке уметничког стваралаштва, који својом разноврсношћу и привидном неспојивошћу рефлектују узалудност настојања да се разуме или промени људско стање. Вонегатово интегрисање књижевности у друге видове уметности не само да додатно илуструје постмодернистичку еклектичку тежњу за брисањем свих врста граница у уметности, већ у тој синергичкој сложености најдубље

осликава универзалну и крајњу поруку постмодерне поетике о комплексности и недокучивој слојевитости људског постојања.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Кликните да бисте почели унос текста.Непоуздани приповедач у постмодерној књижевности, *Београдски књижевни часопис*, бр. 23, Београд, 2011, стр. 88–97.
2. Постмодерно схватање фикције и неутрализација истине у роману *Кланица-5* Курта Вонегата, *Посада – Књижевна Авантура*, бр. 12, Београд, 2011, стр. 5–10.
3. The inheritance of naturalism in James Baldwin's short fiction, *Facta Universitatis, Series: Linguistics and literature*, Vol. 9, No 1, University of Niš, 2011, pp. 41–46.
4. Postmodern irony and humor in *Catch-22* by Joseph Heller and their parallels in postmodern music and art, *Belgrade: English Language & Literature Studies*, Volume III, Belgrade, 2011, pp. 229–247.
5. *Лолита* Владимира Набокова у оквиру Џон Фисковог концепта одбране популарне културе, *Књижевна историја*, бр. 148, Београд, 2012, стр. 653–666.
6. Postmodernist approach to biography: *The last testament of Oscar Wilde* by Peter Ackroyd, *Facta Universitatis, Series: Linguistics and literature*, Vol. 11, No 1, University of Niš, 2013, pp. 47–54.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Мирјане Кнежевић нуди целовит поглед на књижевно стваралаштво Курта Вонегата (романе, кратке приче и позоришне комаде), укључујући нелингвистичке елементе (ликовне сегменте, углавном графике) интегрисане у његова књижевна дела; успостављене су и паралеле са другим видовима уметности (музичком, филмском) који на разне начине укључују књижевне радове овог аутора, и анализира техничке и тематске аспекте овог интердисциплинарног интегрисања у контексту свеукупне постмодерне поетике која еклектички повезује најразличитије семантичке и стилске кодове у хетерогени постмодерни дискурс. Дисертација уверљиво показује да је Курт Вонегат своје значајно место у историји књижевности стекао не само иновацијама у погледу књижевних техника (експериментисањем са наративном структуром, ликовима који прелазе границе

романа, улогом аутора и другим облицима метафикцијског поигравања фикционалном природом уметничког дела) већ и дубоко дирљивим, хуманистичким темама (како у реалистичкој прози тако и у научној фантастици) под маском ироније и црног хумора. Романом *Кланица-нет* започео је са још једном врстом експериментисања са репрезентативном улогом уметности, интегрисањем ликовних илустрација у прозне текстове. Како је расла популарност његових књижевних дела, Вонегат је све дубље задирао у све слојеве америчког културног живота (направљено је преко десет филмских адаптација његових романа, кратких прича и позоришних комада, као и неколико десетина музичких пројеката који у форми пастиша интегршу сегменте Вонегатове књижевности или обрађују тематику неког његовог дела), поставши, временом, интелектуални херој за велики број генерација широм света.

Дисертација је прецизно усредсређена на Вонегатово књижевно стваралаштво као полазном и централном подручју истраживања. Све паралеле које се тичу других видова уметности дате су само у релацији са књижевним примерима, са циљем да додатно илуструју концепт постмодернизма и на нивоу његових појединачних карактеристика и на нивоу његовог укупног значења у оквиру Вонегатовог стваралаштва. Рад, на овај начин, представља свеобухватну студију Вонегатовог еклектичког, превасходно књижевног, стваралаштва (које је, нажалост, заокружено његовом смрћу 2007. године), уз компаративни преглед најважнијих карактеристика постмодернизма за које нам његови богати и разноврсни радови пружају обиље примера.

Истраживање је снажном аргументацијом потврдило следеће хипотезе:

- да књижевна дела Курта Вонегата садрже велики број постмодерних карактеристика, било да су у питању приповедачке технике (аутореференцијалност и други метафикцијски поступци, затим различити видови интертекстуалности као што су иронија, пастиш, пародија), или теме које доминирају у приповедању (хумор, превасходно црни, апсурд, скептицизам, технокултура и хиперралност итд.); притом треба имати у виду да су неке теме и технике наслеђене из претходне традиције, али су задржане и додатно развијене у постмодернизму (бројни метафикцијски и интертекстуални поступци, тема црног хумора и апсурда), док се друге сматрају постмодерном творевином (различите теме које рефлектују укидање хијерархије „високе” и „ниске” уметности, на пример)

- да нелингвистички, ликовни елементи интегрисани у Вонегатова дела такође садрже постмодерне карактеристике, наглашавајући укупну постмодерну естетику Вонегатове књижевности
- да даље интегрисање Вонегатове књижевности у друге видове уметности, као што су филмска и музичка, не само да додатно илуструје постмодерну еклектичку тежњу за прожимањем и брисањем свих врста граница у уметности (за разлику од модернистичког захтева за „чистим” и јасно дефинисаним уметничким изразом), већ у тој синергичкој сложености најдубље осликава универзалну и крајњу поруку постмодерне поетике о комплексности и недокучивој слојевитости људског постојања.

Избором одговарајућих примера и успостављањем валидних аналогичних студија, докторска дисертација Мирјане Кнежевић потврдила је ове претпоставке, дајући, кроз упоредну анализу различитих видова Вонегатове уметности из перспективе постмодерног теоријског концепта, значајан допринос још увек горућим дебатама о постмодерном схватању уметности и савременог света у целини.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Промишљеним и теоријски чврсто утемељеним ишчитавањем књижевног опуса Курта Вонегата, кандидаткиња је дошла до читавог низа истински иновативних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложила прегледним и јасним научним стилем, који употпуњује одличан утисак о овом научном делу.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

На основу свега изложеног, сматрамо да је Мирјана Кнежевић обрадом теме под насловом *Еклектички постмодернизам Курта Вонегата* сачинила вредно научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности. Због тога предлажемо наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидакињи одобри приступ усменој одбрани рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Зоран Пауновић
2. др Радојка Вукчевић
3. др Зорица Ђерговић Јоксимовић

